

Nr 24.

Av fru Nordgren, om vissa ändringar i fattigvårdslagen och lagen om samhällets barnavård.

I lag av den 11 juni 1920 om makes underhållsskyldighet, liksom i fattigvårdslagens 3 §, gives den generella regeln, att om make har under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap är, så länge äktenskapet består, andre maken skyldig att efter sin förmåga bidra till barnets underhåll, så att det ej faller fattigvården till last. Beträffande tolkningen av orden "under sin vårdnad" ha meningarna varit delade om huruvida härmed avsågs endast sådana barn, vilka erhålla sin uppfostran i makarnas hem eller jämväl varje annat makens barn, vartill andre maken är vårdnadsberättigad enligt lag. Sistnämnda tolkning torde nog vara den riktiga och tillämpas i allmänhet också av vederbörande myndighet.

Lagen om samhällets barnavård 68 § 2 mom. stipulerar också att för kostnaderna för omhändertaget barn, under 16 år, äger barnavårdsnämnd uttaga ersättning av barnets föräldrar, samt att make, som enligt lag är underhållningsskyldig mot andre makens barn eller adoptivbarn, är, då barnavårdsnämnden omhändertagit barnet, skyldig att efter förmåga ersätta kostnaderna för detsamma. Barn, som äro omhändertagna för skyddsuppfostran enligt samma lag, synas däremot vara undantagna från andre makens underhållsskyldighet. Enligt fattigvårdslagen är make skyldig att ersätta fattigvård, som beretts andre makens barn under äktenskapet.

I fattigvårdslagen gäller i fråga om ersättning för fattigvårdskostnader, som skola utkrävas kommunerna emellan på grund av hemortsrättsförhållandena, att sådan ersättning skall på visst sätt påyrkas inom 120 dagar från vårdens meddelande. I fråga om ersättning för fattigvård som skall utkrävas av försörjningspliktig *enskild* person gälla däremot, enligt lag av den 11 juni 1926, de allmänna preskriptionsbestämmelserna, alltså 10 år, under det att tidigare gällt en preskriptionstid av 60 dagar. I barnavårdslagarna förekomma inga bestämmelser om preskription, varför de vanliga bestämmelserna om preskription — 10 år — väl även här måste anses gälla.

Sådana som dessa lagar nu gestaltats föreligger således i flertalet fall skyldighet för make att efter förmåga bidra till försörjning av andre makens barn. I allmänhet fullgöres makes underhållningsbidrag frivilligt och på så sätt att dessa barn omhändertagas i makarnas hem. För dessa fall behövas inga föreskrifter i lag. I de fall däremot där barnavårdsnämnd eller fattigvårdsstyrelse omhändertagit sådana barn, utgå dessa bidrag i regel i form av

penningar, som efter krav från respektive myndigheter skola betalas. Då det icke föreligger någon särskild bestämmelse om att sådana bidrag skola utkrävas inom viss tid för att kunna uttagas, händer det icke så sällan, att samhällena först efter lång tid göra sina anspråk på andre maken gällande, vilket då givetvis ofta innebär stor svårighet och ger anledning till slitningar inom äktenskapet. Särskilt beaktansvärt är i detta sammanhang att det ej sällan förekommer, att en man, som ingår äktenskap, ej förrän avsevärd tid därefter erhåller kännedom om att hustrun tidigare har ett barn med annan man. En sådan make kan ju icke med fog sägas ha försummat någon underhållsplikt, och att denna dock skall ackumuleras under hela tiden synes ej vara skäligt.

Det torde därför kunna starkt ifrågasättas, om ej makes underhållsskyldighet gentemot den andres barn, när det gäller återbetalande av kostnad som åsamkats samhället för vård av detta barn, borde helt bortfalla eller i varje fall inskränkas till den del, som faller på andre maken, samt att i sistnämnda fall en preskriptionstid av detta samhällets krav införes — en preskriptionstid som lämpligen, i likhet med bestämmelsen om fattigvårdssamhällellenas inbördes krav på grund av hemortsrättsförhållandena, kunde sättas till 120 dagar.

Jämväl den omständigheten att vårdkostnader för andre makens barn utom äktenskapet inverka på mannens hemortsrätt, torde i flera avseenden ha skadliga verkningar för denne. Därtill måste en sådan bestämmelse betraktas som orättvis, enär dylik fattigvård icke har någon inverkan på den naturlige faderns hemortsrätt, om denne försummar sin försörjningsplikt mot barnet. En dylik orättvisa vederfares även ogift moder, som i trots av att hon själv fullgör sin försörjningsplikt mot barnet, medan fadern uraktlåter det, förlorar möjligheten att förvärva sig hemortsrätt, om hon på grund av barnafaderns försummelse nödgas anlita fattigvården för sitt barn.

Från många håll vitsordas att bestämmelserna angående makes försörjningsplikt för andre makens barn åstadkommit stor skada för familjelivet och vållat svåra slitningar i eljest lyckliga äktenskap. Därjämte leder det ofta till att parterna, för att undgå dessa försörjningsplikter, uraktlåta att legalisera sin förbindelse med påföljd att de barn, som födas inom en dylik förbindelse, komma att få en sämre rättslig ställning i samhället. Så länge staten anser familjen utgöra grundvalen för samhället, måste det väl också betraktas som ett samhällsintresse att familjebildningen befordras och att beståndet av familjen såsom enhet så vitt möjligt säkerställas. Fattigvårdssamhället, som kanske måste försörja såväl den ogifta modern som hennes barn, har väl också fördel av att modern och något av barnen bli försörjda genom äktenskap, varför det ur alla synpunkter synes oklokt att hinder härför uppställas genom bestämmelser av förevarande art.

Då här ovan omnämnda rätt från samhällets sida till underhållsbidrag från andre maken icke grundar sig på släktförhållandet utan endast är en säker-

hetsåtgärd från samhällets sida i besparingssyfte, torde en ändring av bestämmelserna härom lämpligen böra göras. Det förtjänar i detta sammanhang erinras om, att det icke enligt lag påvilas adoptivbarns föräldrar en liknande skyldighet till det allmänna beträffande försörjningen i de fall, där adoptant eller dennes make är urståndsatt att fullgöra densamma, oaktat blodsband ju här föreligger. Ej heller har man i lagen fullföljt konsekvenserna av makes underhållsskyldighet för andre makens barn utom äktenskap, då arbetsplikt vid försummelse härav icke synes kunna åläggas honom.

En annan icke mindre viktig synpunkt, som måste läggas på ifrågavarande förhållanden, är de ödesdigra konsekvenser dessa bestämmelser kunna medföra för barnen. Om ett barn till en ogift moder omhändertagits av samhället och genom fattigvårdens eller barnavårdsnämndens försorg placerats i ett fosterhem, där det måhända har det gott och bra, åtnjuter fosterföräldrarnas kärlek och vuxit sig fast, kan det utan vidare ryckas från detta hem vid moderns giftermål och placeras i ett annat hem, oavsett om detta är lämpligt eller ej, många gånger enbart av det skälet att det ställer sig ekonomiskt billigare för den som fått sig påförd försörjningsplikten för detsamma. I detta nya hem blir barnet måhända ofta mottaget och betraktat som en ovälkommen, en inkräktare och ett påhäng, icke allenast av styvfadern utan kanske också av modern, som icke tidigare haft barnet i sin vård och därför icke hyser några moderskänslor för detsamma. Sådana stackars barns uppväxtår blir en lidandeshistoria, vars minne aldrig helt kan utplånas och många gånger föder en inre bitterhet som räcker hela livet ut. Ett dylikt förfarande står föga i samklang med den humanitära anda, som präglar samhällets barnavårdslagstiftning i övrigt, vilken lagstiftning ju främst går ut på att tillvarataga barnets rätt och sörja för dess bästa.

Ifrågasätts kan därför, huruvida icke en sådan bestämmelse bör införas i barnavårdslagen, att det under alla förhållanden borde underställas barnavårdsnämndens prövning, om ett barn skall få förflyttas från ett gott och lämpligt fosterhem till moderns hem vid dennas giftermål med annan man än barnets naturlige fader, och att för en dylik förflyttning barnavårdsmyndighets tillstyrkande skulle vara erforderligt. Jag förbiser ingalunda de svårigheter, som härvidlag föreligga genom att man på detta sätt skulle lossa på bandet mellan mor och barn, men kan trots detta ej finna att den saken bör vara avgörande i sådana fall. Givet är också att en dylik bestämmelse skulle medföra dels att barnet finge behålla den hemortsrätt det hade vid tiden före moderns giftermål eller i den kommun där det vistades, liksom att samhället, i de fall flyttning av barnet icke medgavs, fortfarande finge ikläda sig kostnaderna för barnets vårdnad, i den mån dessa kostnader kunde uttagas av den naturlige fadern, där denne dömts till underhållsbidrag. Men den stora betydelse det har för samhället att barn omhändertagas och vårdas, så att de kunna växa upp till goda och dugliga samhällsmedborgare, torde vara värd en sådan ekonomisk uppoffring. Måhända kunde det också tänkas att bidrag

för ett sådant ändamål kunde framdeles utgå ur den allmänna arvsfonden, så att kommunerna icke ensamma skulle behöva bära denna tunga.

I anslutning till vad sålunda anförts får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta

dels sådan ändring av bestämmelserna i fattigvårdslagens 3 § tredje stycket samt i lagen om samhällets barnavård 68 § 2 mom. tredje stycket, att vad i dessa lagrum stadgas om makes underhållsskyldighet mot andre makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskapet måtte utgå eller, om detta icke kan bifallas,

att bestämmelser införas i nämnda lagar, inskränkande makes underhållsskyldighet för andre makens barn, evad det rör av fattigvårdssamhälle eller barnavårdsnämnd lämnat understöd, till hälften av vårdkostnaden;

att den tid för framställande av krav från det allmänna på ersättning för av fattigvårdssamhälle eller barnavårdsnämnd lämnat understöd eller vård inskränkes till 120 dagar i likhet med bestämmelserna om fattigvårdssamhälleas inbördes ersättningsskyldighet;

att sådana bestämmelser införas i lag om samhällets barnavård, att barn, som av samhället omhändertagits genom fattigvårds- eller barnavårdsmyndighet, icke utan barnavårdsnämnds tillstyrkan måtte få förflyttas till moderns hem i de fall, där modern ingått äktenskap med annan man än barnets naturlige fader;

dels och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning, huruvida icke i fattigvårdslagen nu gällande bestämmelser om hemortsrätt, för att förebygga de skadliga verkningarna av desamma, böra reformeras *dels* beträffande av samhället omhändertaget barn, som förbliver i samhällets vård efter moderns giftermål, *dels* i fråga om ogift moder, som på grund av barnafaderns försummelse måste anlita samhällets hjälp för försörjning av sitt barn, *och dels* med hänsyn till att mannens hemortsrätt påverkas av underhåll lämnat åt hustruns barn med annan man.

Hemställes vördsamt till vederbörande utskott att vid tillstyrkande av förevarande motion föreslå de ändringar i nämnda lagar, som kunna anses erforderliga, samt de ändringar i giftermålsbalken, utsöknings- och införsellagarna eller andra författningar, som härav kunna vara betingade.

Stockholm den 17 januari 1931.

Olivia Nordgren.